

POLITICA ÎN COTIDIANUL BASARABEAN (ANII '30 AI SEC. XX)

Aurel FONDOS

Doctorandul Școlii Doctorale Științe Umaniste și ale Educației, Universitatea de Stat din Molodva, programul Istoria românilor (pe perioade).

Preocupări științifice: istoria contemporană, studii strategice securitate și apărare.

Lucrări publicate: „Viața cotidiană din Basarabia anilor '30 ca temă de cercetare științifică”, 2021; „Dinamica vieții cotidiene în Basarabia în contextul factorilor politici și economici (anii 1930)”. Sesiunea științifică a Departamentului Istoria Românilor, Universală și Arheologie, ediția a 8-a, Chișinău, 2022: In memoriam Ion Niculiță (1939–2022), Chișinău: CEP USM, 2022, p. 55-56; „Dinamica vieții cotidiene în Basarabia în contextul factorilor politici, economici și cultural-spirituali (anii 1930)”. Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2022, p. 639-653; „Războiul cognitiv – risc și amenințare la adresa securității și apărării naționale”. Anuar studii de apărare și securitate, Editura Agenției pentru Știință și Memorie Militară, Chișinău, 2022; Dicționar de buzunar „Apărarea”, Chișinău: Bons Offices, 2022.

Politica în cotidianul basarabeian (anii '30 ai sec. XX)

Rezumat. Bazat pe surse primare, precum documente de arhivă și publicații din presa de epocă, prezentul articol urmărește manifestarea principalelor aspecte ale politicii în viața cotidiană din Basarabia anilor '30 ai secolului XX. Influența factorului politic în viața cotidiană din Basarabia (anii 1930) se reflectă în cadrul sistemului politic din România în perioada monarhiei constituționale (1918 – februarie 1938). Elementele principale descrise în lucrare se concentrează asupra aspectelor precum reacția populației la influențele factorului politic, mișcările politice și partidele la nivel național și regional, precum și influența mișcărilor externe.

Influența factorului politic în Basarabia în perioada anilor 1930 a avut un impact crucial asupra modernizării vieții cotidiene a locuitorilor din regiune. Mai cu seamă, a jucat un rol determinant în procesul de românizare și în gestionarea tensiunilor interetnice, politica modelând profund realitățile sociale și economice. Consecința majoră a acestei perioade a fost semnificativă, iar schimbările survenite au avut ecouri puternice în anii ce au urmat, în special după 1940, când Basarabia a fost ocupată de Uniunea Sovietică.

Cuvinte-cheie: cotidian, factorul politic, impact, politică, tensiune.

Politics in the Bessarabian Daily Newspaper (1930s)

Abstract. The article, based on primary sources, such as archival documents and periodical press publications, provides for the disclosure of the main aspects of politics in daily life in Bessarabia in the 1930s. The influence of the political factor in daily life in Bessarabia (1930s) is reflected in the political system in Romania during the period of the constitutional monarchy (1918 – February 1938). The main elements described in the work focus on aspects such as population reaction and daily life, political movements and parties at national and regional levels, as well as the influence of external movements.

The influence of the political factor in Bessarabia during the 1930s had a crucial impact on the modernization of the daily life of the inhabitants of the region. In particular, it played a decisive role in the Romanianization process and in the management of inter-ethnic tensions, politics profoundly shaping social and economic realities. The major consequence of this period was significant, and the changes that occurred had strong echoes in the years that followed, especially after 1940, when Bessarabia was occupied by the Soviet Union.

Keywords: daily, factor, impact, politics, policy, tension.

Introducere. Dacă anii '20 ai sec. XX au fost marcați de entuziasmul generației Unirii, reprezentanții căreia s-au implicat plenar în viața politică românească, puternic influențată de activitatea dinamică a PNL și PNT, atunci anii '30, fiind profund marcați de criza economică mondială și de situația internațională incertă, s-au întrevăzut ca o perioadă de criză a sistemului democratic, prin intensificarea activității mișcării de extremă dreaptă și prin instituirea dictaturii regale. Se constată o divizare excesivă a forțelor politice românești și o decădere accentuată a profilului moral al politicianilor, percepuți în mentalul colectiv ca fiind axați mai degrabă pe propriile interese materiale meschine, în detrimentul interesului public.

Viața politică românească a fost puternic marcată de tranziția de la faza „democrației ghidate” la cea a dictaturii regale, un arc de putere marcat de implicarea activă a suveranului Carol al II-lea (1930–1940) în calitate de principal factor politic din țară [1, p. 154]. În prima perioadă a domniei lui Carol al II-lea, s-au instituit executive de „uniune națională” (1930–1934), iar ulterior (mai 1934 – decembrie 1937) s-au manifestat tendințe de modificare a monarhiei constituționale, generând, în final, instituirea dictaturii regale (1938–1940) [2].

Potrivit Constituției din 27 februarie 1938, suveranul era considerat „capul statului” (art. 30). Astfel, s-a încălcat flagrant teoria lui Montesquieu de separare a puterilor în stat. Totodată, se acorda prioritate puterii executive – respectiv regelui – în detrimentul puterii legislative (art. 31; art. 32) [3]. Prin Decretul-lege din 30 martie 1938 au fost dizolvate toate asociațiile, grupurile și partidele politice [4, p.97]. Unica organizație politică în stat a fost Frontul Renașterii Naționale instituit de Carol al II-lea la 15 decembrie 1938 [5], fiind primul partid de masă din cadrul României întregite [6, p. 180, p. 228].

Pe parcursul anilor, în guvernele de la București au fost incluși și reprezentanți ai provinciilor reunite. De exemplu, la începutul anului 1932, guvernul condus de istoricul Nicolae Iorga includea în componența sa doi miniștri basarabeni și doi transilvăneni.

Politicienii basarabeni, atitudinea populației și viața cotidiană. În 1934, dr. Liviu P. Funariu vorbea cu îngrijorare despre sfârșitul/asfințitul generației Unirii, despre basarabeni care, cu mult entuziasm, reușiseră să îndeplinească „opera instinctului colectivității românești” [7, p. 1]. Politicianismul se asocia cu o stare de decădere morală și de prosperitate materială a unor grupuri care se aliniau cu „situații personale excelente, la care în alte împrejurări nici nu ar fi putut visa” [7, p. 2]. Toate acestea veneau într-un contrast puternic cu vechiul sistem de valori și etică, caracterizat prin etalarea onoarei și eleganței în conduita publică și privată. Politicienii erau considerați, în linii mari, drept o categorie socială compromisă, fiind implicați „în fel de fel de afaceri murdare și panamale, și încă din acelea care au zguduit puternic opinia publică a țării Unite”. În comparație cu etapa anterioară, când politicienii erau considerați onești și aflați în plină ascensiune morală, în deceniul patru se observă, într-un mod dureros, un tip de politicianism banditesc. De aici și constatarea macabră că „Țara unită asistă cu dezgust la declinul tragic al celor care au profitat și au speculat în mod ordinar rolurile lor din trecut și pregătește reacțiunea sănătoasă de eliminare și înlocuire” [7, p. 2].

Profilul politicianului din spațiul pruto-nistrean era prezentat din perspectiva banalității, a acelora care au profitat de realizările integrării provinciei în cadrul statului român: „unii mai slabi, alții mai grași, unii bruneți, alții bătrâni. O parte din ei sunt beneficiari permanenți ai Unirii, pe care au transformat-o într-un fel de vacă de muls” [8, p. 11]. Din perspectivă geografică, au fost sesizate două categorii de politicieni: „indigenii” (basarabeni) și „veneticii”, cei sosiți de „peste Prut”.

Unii dintre aceștia, localnicii, erau descriși ca fiind de expresie intelectuală precară, fiind purtătorii unor tipuri de comportamente provinciale. În felul de a reacționa al „indigenilor” s-a constatat duble standarde: într-un fel se comportau în mediul privat și altfel erau percepuți în spațiul public: „acasă la ei fac pe austerii, pe moraliștii, iar la București își dau

poalele peste cap. Aici sunt economicoși, chiar zgârșiți, acolo azvârle banul pe orgii în tovărășia cocotelor moderne” [8, p. 11]. În ceea ce privește menirea acestora, în calitate de oameni de stat ce urmau să fie implicați în mod activ în soluționarea problemelor de politică internă sau externă, la fel, se constată, o stare de apatie: „În Parlament, când îi cauți îi găsești ori la bufet, ori plimbându-se pe culoar veșnic îngândurați, cu frunțile încrețite. Nu iau niciodată cuvântul la dezbateri!...” [8, p. 11].

Într-un articol de fond cu titlul „Politica și omul, omul și beția”, publicat în *hebdomadarul Cuvânt Moldovenesc* din 17 mai 1931, se prezenta contrastul izbitor instituit între politicieni și popor. Dacă primii beneficiau de surse financiare consistente, cetățenii erau, în schimb, supuși unor lipsuri și restanțe la salarii: „Cunoaștem cazuri cu totul adevărate, anume cunoaștem deputați care, vreme de trei ani încheiați, nu au deschis gura nici măcar o dată, atunci când o lege adusă pentru vot lovea crud în interesele țărănești. E deputatul X, din nordul cutărui județ, plugar. E deputatul Y, avocat, așezat pe strada principală a cutărui oraș. Și am putea face un pomelnic întreg – căci morți au mai fost în Parlament. Luând vacanța, și-au luat oamenii și leaful până la toamnă. Căci, de, peste vară trebuie să mai petreacă și dumnealor, căutându-se pe la vestite băi sănătatea pe care și-au pierdut-o dominând zdravăn în Parlament. Dacă învățătorul, preotul și alți funcționari nu au cu ce să-și facă Paștele, dacă n-au primit leaful nici pe februarie, aceasta încă nu-i nimic. Am luat-o noi, deputații, până în octombrie. Îi ajungem acum din urmă și, nu-i așa, suntem cu toții egali. Cam așa stăm cu oamenii de sus!” [9, p. 1].

Scopul implicării în politică a fost apreciat ca având un caracter predominant economic, orientat spre îmbogățire, în timp ce legătura cu vechiul statut socio-profesional a fost ignorată. Ca punct de referință era considerat actul Unirii din 1918: „Înainte de Unire, aproape toți erau săraci lipiți pământului. Astăzi, au acumulat averi considerabile, sunt membri în diverse consilii de administrație, concesionează autobuze etc. Meseria pe care o practicau anterior nu mai

este exercitată de aproape nici unul, fie din rușine, fie din lipsă de rentabilitate.” [8, p. 11].

În epocă, un larg ecou l-a avut primul proces de control al averilor ilicite ale unor afiliați politici. Astfel, „Afacerea Coteanu și familia I. Pelivan-Lotlon” a fost catalogată drept „cea mai mare panama dintre Prut și Nistru” și considerată o „operă de purificare morală aplicată”. Această acțiune scandalosă a fost adusă în atenția societății prin publicarea unei broșuri de lux, însumând 146 de pagini [10, p. 22], care avea în centrul său acest subiect de inspirație hollywoodiană.

S-a constatat și condamnat traseismul politicienilor între diverse partide politice, denumit, într-un limbaj modern, „transumanța politică” [11, p. 173], iar în epocă, „aviatori”: „Sunt între ei – e și logic... și câțiva aviatori, bineînțeles, politici, perindându-se prin diferite partide” [8, p. 11]. Acest fenomen al schimbărilor frecvente în cadrul arenei politice a generat, pentru cetățeanul de rând, o profundă lipsă de încredere în instituțiile statului [11, p. 11]. Principiile care ghidau politicienii în privința Basarabiei au fost percepute ca fiind derutante și lipsite de claritate, descrise prin expresia „stânga nu știe ce face dreapta”. De fapt, s-a remarcat că aceștia „sunt când cu stânga, când cu dreapta, sau mai bine zis, trăgând și la stânga și la dreapta” [12, p. 12].

S-a remarcat o ruptură profundă între politicieni și cetățeni. Adesea, votanții nici măcar nu aveau cunoștință despre existența celor care urmau să îi reprezinte în legislativ. Deputatul și senatorul național-țărănist Stăncescu era considerat „cel mai popular anonim dintre reprezentanții pretențioși ai națiunii” [13, p. 22]. Despre unii politicieni se afirma că „s-au aranjat, primind diplome fără studii” [12, p. 12].

Contradicțiile dintre liderii politici aflați pe baricade conceptuale opuse ale eșichierului politic reprezentau o constantă a realităților politice ale vremii. Aceste tensiuni generau perturbații semnificative în viața politică a Basarabiei. De exemplu, la 9 aprilie 1935, Pan Halippa le-a interzis susținătorilor săi să participe la conferința susținută de Al. Vaida-Voievod. În același

timp, guvernul a dispus ca *Te Deumul* să nu mai fie ținut și a interzis accesul militarilor la manifestarea organizată de Pan Halippa.

Aceste măsuri au generat o atmosferă confuză: „Sala arhiplină, publicul neîncăpător de la intrări și din stradă cerea imperios megafonul” [14, p. 13]. Într-un pamflet de epocă se vorbea despre un reprezentant al puterii locale, discursul căruia a fost pregătit la domiciliu de soția acestuia și care, cu ocazia vizitei premierului, a afirmat: „Domnule Prim-ministru, de trei zile vă însoțesc prin Basarabia, de trei zile n-ați promis la nimeni nimic, dar sunt sigur, d-le Prim-ministru că tot ce ați promis veți îndeplini. Să trăiți, d-le Prim-ministru” [12, p. 13]. La fel, în vizorul public era adus cazul unui deputat ales de nouă ori în legislativul de la București și care nu a deschis gura niciodată în cadrul Parlamentului [12, p. 13].

Un calificativ nefast atribuit politicienilor era cel de „lingău” – persoane care foloseau în mod machiavelic mecanisme neonestе pentru a se impune în rândul electoratului și al superiorilor. În politică, aceștia își croiau „loc cu coatele, dând la o parte pe toți cei cinstiți, serioși și demni, ori lucrând, pe lângă celelalte obiceiuri, și cu diabolicul principiu pe care-l practică cu ingeniozitate, ferocitate și cinism” [15, p. 7]. Politicianul-lingău era asociat cu fenomene sociale negative, precum demagogismul, internaționalismul, comunismul „și atâtea isme prin care se înșală lumea” [15, p. 7], toate având ca scop principal avansarea în scara ierarhică.

Portretele de fiziognomonie ale politicienilor basarabeni făceau adesea aluzie la trecutul lor recent, format încă în cadrul Imperiului Rus. În acest context, „ministrul Vanea Inculeț” (Ion Inculeț. – n.n.) era descris ca un spirit practic și perseverent, ahtiat de putere, care manifesta mult calm și sânge rece. Totodată, trăsăturile sale fizionomice erau interpretate astfel: „nasul anunța pe omul ambițios, curajos și prefăcut; gura arăta egoism și indiferență; expresia ochiului este a omului prudent și șiret” [16, p. 16].

Din atenție nu au fost excluși nici politicienii din Vechiul Regat [17, p. 586], percepuți de localnici ca fiind niște parveniți, „intruși”,

adunați „cu arcanul, din diferite părți ale țării. Natural, azi sunt get-beget basarabeni” [8, p. 11]. Din perspectiva alterității s-a vizat un spațiu marcat de undele bizantinismului și ale „Fanarului ce a lăsat urme vii”. Din acest spațiu balcanic au „descălicat” un tip de politicieni săraci, dornici să debarce în „zodia fericită” a „Eldoradoului basarabean” [18, p. 7].

În epocă, au fost semnalate cazuri în care, pentru eliberarea unor simple documente, se solicitau sume exorbitante de bani. „De la ultimul agent fiscal și până la cel mai înalt funcționar, toți fură” [19, p. 134-135], relatea presa vremii. Din păcate, aceste practici reprobabile au afectat grav politicile de edificare ale statului național întregit, generând discursuri speculative, inclusiv în istoriografia sovietică.

Tot mai frecvent, în presa de epocă, era vehiculată ideea ca la conducerea organizației PNȚ din Basarabia să fie numit un transilvănean. Aluzia era evidentă, având în vedere că liderul partidului, Alexandru Vaida-Voievod, era ardelean. Argumentele aduse sugerau că Basarabia nu a prosperat deoarece a fost condusă de persoane cu un nivel scăzut de educație și pregătire profesională, precum și din cauza „negustorilor de patriotism” [14, p. 14].

Programele partidelor politice erau considerate de către electori nerealiste și nu prezentau puncte forte în edificarea unui construct social autentic. Astfel, deși PNȚ, în discursul său politic apela la țărani ca fiind forța socială majoră, aceștia nu îi susțineau, iar formula „stat țărănist” nu era populară. De exemplu, la 14 noiembrie 1936, în județul Orhei, nu s-au adunat nici măcar 100 de oameni care să susțină marea demonstrație organizată de țărăniștii din această parte a provinciei [20, p. 5]. Cu alte cuvinte, se observă anumite simpatii electorale și o imobilitate a electoratului în favoarea partidului pe care îl susținea la alegeri.

Pentru a rămâne pe aceleași coordonate spațiale, menționăm că, din perspectiva eşichierului politic, județul Orhei era considerat cel mai liniștit din Basarabia. Dintre reprezentanții puterii de stat, cei ai PNȚ erau cei mai prevalenți. Liberalii, uniți în jurul liderului, aveau

„cea mai adâncă popularitate în județ și cadre din cele mai sănătoase” [21, p. 8]. Totodată, s-a constatat ingerința partidelor de extremă dreaptă în viața politică a orheienilor. În presa de epocă se menționa că reprezentanții cuziștilor „se dedau la cea mai deșăntată demagogie, spunând țăranilor să nu plătească impozitele, să nu achite rata conversiei, să nu facă prestația etc., demoralizând oamenii” [21, p. 8].

Mișcările politice și partidele la nivel național și regional. În contextul în care Basarabia era o provincie cu o populație formată aproape exclusiv din țăranime, activitatea partidelor politice era, evident, orientată spre această categorie socială. Din această perspectivă, s-a observat faptul că „politica, cutreierând satele, schimbându-și înfățișarea după trebuințe și împrejurări, caută să sucească țăranimea, pentru ca să poată să trăiască cât mai bine la orașe” [22, p. 27]. Au fost expuse elemente figurative din uzanța populară, apropiind politica și mai mult de discursul mentalului colectiv: „Politica, îmbrăcată în chip de leliță de la țară, cu fotă, cămașă cu alțițe și bibiluri, pe cap cu testemel, în picioare cu sandale (un fel de opinci din curele), cu locuri înalte de-o șchioapă, intră în satul Sărăcenii de Sus” [22, p. 27].

Omniprezentă în spațiul public și domestic, politica a marcat profund viața sătenilor, punând accent pe dimensiunea telurică a țăranilor, adică pe aspectul material: „O ia din casă-n casă și, unde găsește un țăran tânăr ori bătrân, pentru ea e tot una, îi face cu ochiul, îl cheamă la o parte și-l poftește la ea, să se înfrupte din fel de fel de bunătăți, pe care nu-i poate da decât ea” [22, p. 27].

O particularitate a vieții politice basarabene din deceniul patru rezidă în ascensiunea partidelor de extremă dreapta. În scopul de a se infiltra cât mai intens în spațiul basarabean, legionarii au împărțit acest teritoriu în trei sectoare: nord, centru și sud, instituind diverse nuclee, fiecare fiind segmentat în batalioane [23, p. 291].

La alegerile din 1932, legionarii au obținut 70.000 de voturi, confirmându-și prezența și în Basarabia – în orașele Cahul, Ismail, Bălți, Ti-

ghina, context care le-a oferit dreptul la cinci fotolii în legislativul de la București [24, p. 83]. LANC a obținut un număr de trei deputați în colegiile sale din Basarabia. Cele mai bune rezultate au fost înregistrate la Bălți, unde a obținut 37,88% din voturi [25, p. 55]. Corneliu Zelea Codreanu, conducătorul legionarilor, considera Basarabia drept punct de pornire al renașterii statului întregit [26, p. 370].

Pe eșichierul politic, extrema dreaptă avea o trecere mai mare în mediul intelectual. Astfel, la alegerile din 1937, procentul de încadrare a intelectualilor în Basarabia l-a constituit 73%. Dacă cea mai înaltă cotă de recrutare a intelectualilor a fost atinsă în jud. Tighina (100%), atunci cea mai joasă (13%) în Hotin [24, p. 349]. Printre factorii care au determinat adeziunea populației la această structură politică se numără ideile antibolșevice și valorile creștine, ambele aflate în antiteză cu vecinul de răsărit al României – Uniunea Sovietică. Cu alte cuvinte, putem vorbi despre o formă de ripostă față de atitudinea expansionistă a statului ateu și o strategie de supraviețuire într-un spațiu contestat.

Nu mai puțin importantă este și activitatea forțelor de extremă stângă în Basarabia. Mișcarea comunistă ilegalistă, susținută de atmosfera tensionată creată de sovietici [27, p. 87], era implicată în diverse acțiuni teroriste, politice și propagandistice împotriva statului unitar român. În august 1931, Uzina Electrică din Chișinău, un obiectiv strategic al orașului, a fost ținta unei bombe rusești „Odessa”, puse la cale de muncitorii întreprinderii industriale înregistrați în organizații comuniste, și care viza provocarea unei explozii [28, p. 135]. La 15 mai 1932, Siguranța română a depistat o tipografie ilegală a Comitetului Regional al PCR pe str. Iași din Chișinău [29, f. 1]. În iulie 1932, Comitetul județean al PCR Soroca a lansat manifeste cu titlul „Tovarăși muncitori și țărani”, prin care îndemna ca să nu fie votați candidații partidelor istorice (PNL și PNT) [29, f. 5]. Comitetul Regional Basarabia al PCR răspândea broșuri care reflectau „lupta de clasă” și instigau la antagonisme sociale. Organizațiile comuniste basarabene s-au activizat și în perioada dictaturii

regale. Astfel, în octombrie 1939, a fost editat manifestul „Către săraci și țărani mijlocii din Basarabia, către muncitori, agricultori!”, în care se demasca instaurarea dictaturii lui Carol al II-lea și se îndemna ca, în alegerile comunale, să fie aleși reprezentanți ai cauzei muncitorilor și țăranilor [29, f. 1].

Concluzii. În linii mari, constatăm că elementul politic a pătruns în cotidianul vieții din spațiul pruto-nistean, marcând opțiuni pentru anumite forțe politice. Viața democratică a alunecat treptat spre dictatură. Se constată o decepție față de profilul politicianului, care pierde imaginea de onestitate și interes pentru binele public, în favoarea unei imagini de om avar și mercantil, interesat doar de scopuri meschine și individuale. Totodată, în lipsa unei tradiții de implicare activă în viața politică (mecanism inexistent în cadrul Imperiului Rus), constatăm absența unei culturi politice elementare a electoratului din Basarabia.

Totodată, în Basarabia interbelică, politicul românesc, în ciuda unei *culturi politice aflate în dezvoltare*, a jucat un rol important în modernizarea și civilizarea vieții cotidiene a locuitorilor, fiind un factor major în schimbarea și stabilizarea comunităților basarabene. Tradițiile și identitățile regionale se adaptau la noul mod de viață impus de autoritățile românești, iar diversele mișcări politice și sociale din perioada respectivă au facilitat dezvoltarea populației locale.

Referințe bibliografice:

1. Guida, Francesco. *România în secolul XX*. Traducere din limba italiană de Dragoș Cojocaru. Chișinău: Cartier, 2019.
2. Mamina, Ion. *Monarhia constituțională în România. Enciclopedie politică 1866–1938*. București: Editura Enciclopedică, 2000.
3. Constituția. Emitent regele Carol. În: MO. Nr. 48, 27 februarie 1938.
4. Scurtu, Ioan. *Culegere de documente și materiale privind istoria României (februarie 1938 – septembrie 1940)*. București: Tipografia Universității, 1974.
5. Legea nr. 4321 din 15 decembrie 1938 pentru înființarea organizației politice a *Frontului Renașterii Naționale*. În: MO. Nr. 293, 16 decembrie 1938.
6. Savu, Al. Gh. *Sistemul partidelor politice din*

România. 1919–1940. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1976.

7. Funariu, Liviu P. *Declinul generației Unirii*. În: Prut și Nistru: critică, politică, socială, economică, culturală etc. (Chișinău). An. I, nr. 1, septembrie 1934.

8. Sfetnic, I. *Politicienii prut-nistrieni...* În: Prut și Nistru: critică, politică, socială, economică, culturală etc. (Chișinău). An. I, nr. 1, septembrie 1934.

9. Dumbravă, Lucian. *Politica și omul, omul și beția*. În: „Cuvânt Moldovenesc” (Chișinău). An. VI, nr. 21, 17 mai 1931.

10. [Publicitate]. În: „Prut și Nistru: critică, politică, socială, economică, culturală etc.” An. I, nr. 1, septembrie 1934.

11. Capcelea, Valeriu. *Transhumanța politică moldovenească: esența și repercusiunile nefaste asupra dezvoltării Republicii Moldova*. Chișinău: Bons Offices, 2023.

12. Moș Ștefănuca. *Omul cât trăiește el multe vede sau cele ce am văzut în Basarabia de la alipirea și azi*. În: „Prut și Nistru: critică, politică, socială, economică, culturală etc.” (Chișinău). An. I, nr. 4, decembrie 1934.

13. *Culise, intrigi, calomnii, decepții etc.* În: „Prut și Nistru: critică, politică, socială, economică, culturală etc.” (Chișinău). An. I, nr. 4, decembrie 1934.

14. *Culise, intrigi, calomnii, decepții etc.* În: „Prut și Nistru: critică, politică, socială, economică, culturală etc.” (Chișinău). An. II, nr. 7, martie 1935.

15. Jura, C.E. *Lingăii*. În: „Prut și Nistru: critică, politică, socială, economică, culturală etc.” (Chișinău). An. III, nr. 17, decembrie 1936.

16. Sfernic, N. *Ministru Vanea Inculeț*. În: „Prut și Nistru: critică, politică, socială, economică, culturală etc.” (Chișinău). An. II, nr. 15-16, noiembrie 1935.

17. Vechiul Regat (14 martie 1881 – 1 decembrie 1918) – statul român extracarpatic, înainte de Marea Unire din 1918, format din Țara Românească, Moldova dintre Carpați și Prut (unite în 1859) și din Dobrogea, alipită în urma războiului ruso-româno-turc (1877–1878). Vezi: Prisac Lidia, Xenofontov Ion Valer. *Istoria contemporană (universală și a românilor): dicționar enciclopedic*. Chișinău, Editura USM, 2023.

18. *Viața de vis și de paradis a profesorului-politician Negrescu*. În: „Prut și Nistru: critică, politică, socială, economică, culturală etc.” (Chișinău). An. III, nr. 17, ianuarie 1936.

19. Xenofontov, Ion Valer. *Viața politică în România interbelică*. În: „Revista Militară. Studii de securitate și apărare”. Publicație științifică, nr. 1(25), 2021.

20. *Interviu cu prefectul jud. Orhei d. Const. Roșca*. În: „Prut și Nistru: critică, politică, socială, economică, culturală etc.” (Chișinău). An. III, nr. 17, ianuarie 1936.

21. *Ne vorbește prefectul de Orhei d. Const. Roșca*. În: „Prut și Nistru: Critică, Politică, Socială, Economică,

Culturală etc.” (Chișinău). An. I, nr. 4, decembrie 1934.
22. *Țărănimea, politica, straja neamului și straja țării*. În: „Straja Neamului: Organ al „Ligii Culturale”. Secția dintre Prut și Nistru pentru răspândirea culturii în popor / direcția unui Comitet (Chișinău). An. I, nr. 7, 27 noiembrie 1937.

23. Basciani, Alberto. *Dificila Unire. Basarabia și România Mare (1918–1940)*. Traducere din italiană de George Ivan și Maria Voicu. Chișinău: Cartier, 2018.

24. Sandu, Traian. *Istoria Gărzii de Fier. Un fascism românesc*. Traducere din franceză de Simona Moldreanu. Chișinău: Cartier, 2019.

25. Nicolenco, Viorica. *Extrema dreaptă în Basarabia (1923–1940)*. Chișinău, 1999.

26. Codreanu, Corneliu Zelea. *Pentru legionari*. Sibiu, 1939.

27. Iorga, Nicolae. *Jurnalul ultimilor ani (1938–1940)*. Inedit / Ed. îngrijită, introducere și note de Andrei Pippidi. București: Humanitas, 2019.

28. Xenofontov, Ion Valer. *Activitatea Uzinei Electrice din Chișinău în perioada postbelică*. În: „Akadememos. Revistă de Știință, Inovare, Cultură și Artă”, nr. 2 (69), 2023.

29. ANR, F. 15 „Comitetul Regional al Basarabia al PCR”, d. 134/1932.

Anexa 1 – Lista abrevierilor

- Alin. – alineatul
A.N.A. – Agenția Națională a Arhivelor (Chișinău)
A.N.R. – Arhivele Naționale ale României (București)
Art. – articolul
B.O.R. – Biserica Ortodoxă Română
C.C. – Comitetul Central
Cca. – circa
Com. – comuna
d. – dosar
Doc. – document
ed. – editor

- F. – Fond
f. – filă
jud. – județul
kg. – kilogram
km – kilometru
LANC – Liga Apărării Național-Creștine
m. – metru/metri
MAI – Ministerul Afacerilor Interne
mil. – milioane
mld. – miliarde
MO – Monitorul Oficial
Mun. – municipiu
N.K.V.D. – (rus., Н.К.В.Д., Народный комиссариат внутренних дел) Comisariatul Poporului pentru Afaceri Interne
n.n. – nota noastră
nr. – număr
op. cit. – opera citată
p. – pagină
pp. – pagini
P.C. al U.R.S.S. – Partidul Comunist al Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste
PCR – Partidul Comunist Român
Pct. – punctul
Pr. – preot
PNL – Partidul Național Liberal
PNT – Partidul Național Țărănesc
RASSM – Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească
listă
Red. – redacția
Reg. – regiunea/ regional
Rus. – rusește
Sf. – sfântul, sfântului/ sfânta, sfinte
s.t. – subliniat în text
Str. – strada
U.R.S.S. – Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste
Vol. – volum
док. – документ (în limba rusă, document)

Citation: Fondos, A. Politics in the Bessarabian Daily Newspaper (1930s). In: Dialogica. Cultural Studies and Literature Scientific Journal, 2025, nr. 2, p. 86-92. <https://doi.org/10.59295/DIA.2025.2.10>

Publisher’s Note: Dialogica stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright:© 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).